

“2709 numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 152. maddesi şöyledir:

"Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davaya geri bırakır.

Mahkeme, Anayasaya aykırılık iddiasını ciddi görmezse bu iddia, temyiz merciince esas hükümle birlikte karara bağlanır.

Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlamak üzere beş ay içinde kararını verir ve açıklar. Bu süre içinde karar verilmezse mahkeme davayı yürürlükteki kanun hükümlerine göre sonuçlandırır. Ancak, Anayasa Mahkemesinin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşince kadar gelirse, mahkeme buna uymak zorundadır.

Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmi Gazete'de yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasa aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz."

Somut başvurunun usülden incelenmesi açısından üzerinde durulması gereken üç husus bulunmaktadır. Öncelikle mahkememizin önüne gelenin bir 'dava' olup olmadığı irdelenmeli, ardından dava olduğuna kanaatine varılırsa 'görülmekte olan bir dava' olup olmadığı belirlenmeli ve son olarak iptali istenen kuralın o davada uygulanacak bir kanun olup olmadığı tespit edilmelidir.

1. Dava Kavramı Hususunda Yapılan Açıklama

Somut norm denetimi yoluna ilişkin Anayasanın 152. maddesi 'Bir davaya bakmakta olan mahkeme' ibaresini taşımaktadır. Bu nedenle ilkin dava terimiyle neyin anlatılmakta olduğu saptanmalıdır. Bir yöntem hukuku kavramı olarak dava, değişik anlam ve boyutlarda düşünülebilir. Dar anlamda dava kısaca, bir çekişme hakkında yargı çözümü istenmesidir. Böyle alındığında, herhangi bir konuda değil, yalnızca bir çekişme hakkında yargı çözümü istenmesi halinde bir davadan söz edilebilecektir. Bu durumda, salt ortada bir çekişme olmadığı için, medeni yargının bir kolu olan çekişmesiz yargıda ve diğer yargı kollarındaki çekişmesiz yargısal istem ve işlerde dar anlamda dava niteliği bulunmayacaktır. Diğer deyişle, çekişme var olmadığı için bir karşı taraf da bulunmayan tek taraflı işlemlerine ilişkin yargısal işlemlere dava denemeyecektir. Yargılama yöntemi açısından dava terimini bu anlamıyla almak gerekli ve doğrudur. Çünkü bir yargısal işlemin dava niteliği taşıyıp taşıyamaması, onun hakkında işletilecek yöntem hukuku kuralları bakımından önemlidir.

Ancak somut norm denetimi açısından dava terimini bu şekilde ve yöntem hukukundaki 'dar anlamda dava' olarak anlamak, dar anlamda dava kavramına sokulamayan pek çok yargısal işlem nedeniyle uygulanacak normların, somut norm denetimine konu edilememesi sonucuna yol açar. Bu durumda, bir yargısal işlem nedeniyle kişilere uygulanabildiği ve onların hukukunu etkileyebildiği halde, salt uygulandığı yargısal işlem dar anlamda dava niteliği taşımadığı için Anayasaya uygunluk denetimi dışında kalan normlar olacaktır. Bunlar hakkında soyut norm denetimi yolunun açık bulunması, diğerinin kapalı tutulmasını haklı kılamaz. Kaldı ki, süreye bağlı olması nedeniyle soyut norm denetiminin her zaman işlemesi mümkün de değildir.

Bu yüzden, Anayasanın 152. maddesindeki dava terimini, tüm yargısal işlemleri kapsayacak genişlikte anlamalıdır. Davayı yargılama ile eşanlam ve genişlikte almak, bu amaca ulaştırılabilir. Yargılama 'objektif hukukun bağımsız yargıçlarca belli bir soruna uygulanması' olduğuna göre ona konu olan tüm yargısal işlemler bakımından somut norm denetimi yolu açık olabilecektir.

Bu doğrultuda, aynı maddedeki 'tarafardan biri' belirlemesini de, yerine göre tek taraf olarak anlamalıdır. Bazı kararlarına bakılarak, Anayasa Mahkemesi'nin de dava kavramını böyle anladığı söylenebilir. Anayasa Mahkemesine göre, yargı yoluyla çözümlenmekte olan her iş ve bu anlamda, vasi atanması istemi, yasak hakların geri verilmesi istemi birer davadır.

11. Görülmekte Olan Bir Dava Kavramı Hususunda Yapılan Açıklama

"Davaya bakılmış ve davanın esası hükme bağlanmış ise artık o davada uygulanan kanunun Anayasaya aykırılığı ile mesele yapılamaz ve olmayışı ile mesele Anayasa Mahkemesine gündemlenemez". (Prof. Dr.Ergun Özbudun-Türk Anayasa Hukuku 9.baskı.s.414

"Anayasamızın 152. maddesine göre "bir davaya bakmakta olan mahkeme" diyerek, somut norm denetimi için bakılmakta olan bir davanın olmasını şart koşmaktadır. Gerçekten de, "somut norm denetiminin temel şartı ve ayırıcı özelliği, bu yola ancak bakılmakta olan bir dava dolayısıyla başvurulabilmesidir". O halde sonuçlanmış bir dava dolayısıyla somut norm denetimi yoluna başvurulmaz. Ancak, somut norm denetimi başladıktan sonra, yani defi yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulduktan sonra, davanın herhangi bir sebeple (kabul, feragat, af, vs) ortadan kalkması durumunda, Anayasa Mahkemesi denetime devam edebileceğine karar vermiştir." (Prof.Dr.Kemal Gözler-Türk Anayasa Hukuku 2.baskı,s.1072)

Yukarıdaki açıklamalar ışığında somut norm denetiminin temel ve ayırt edici özelliği, bu yola ancak bakılmakta olan bir dava dolayısıyla başvurulabilmesidir. Bu nedenle sonuçlanmış bir dava dolayısıyla somut norm denetimi yapılamaz.

Yöntemine uygun olarak açılmış-başlamış ve yürütülmekte olan her yargılama, Anayasanın 152. maddesi anlamında görülmekte olan davadır. Yürütülmekte olmaktan maksat; esas, görev veya yetki yönlerinden ya da yargılama yöntemine ilişkin bir nedenle hakkında son karar verilerek mahkemece el çekilmemiş olmaktır. Bu, diğer yönüyle, belli bir mahkeme bakımından derdestliktir. Objektif olarak derdest bulunan bir dava, örneğin kesinleşmiş görevsizlik kararını veren mahkeme açısından artık derdest değildir; o mahkeme, kesinleşen görevsizlik kararıyla davadan elini çekmiştir.

Anayasa Mahkemesi'ne göre, davanın görülmekte olma niteliği, işin kendisine gelişinden sonra ortadan kalksa bile aykırılık sorununun incelenmesine devam edilmelidir. Feragat, af, davanın kabulü gibi nedenlerle davanın sonradan ortadan kalktığı durumlarda Anayasa Mahkemesi incelemeyi sürdürmektedir.

111. Uygulanacak Olan Kanun Kavramı Hususunda Yapılan Açıklama

İptali istenen kuralın mahkemenin önündeki davada uygulanacak olması gerekmektedir. Uygulanacak kurallar, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde ve davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte olan kurallardır.(AYM, E.2019/9,K.2019/27, 11/4/2019, §§ 1-2).

Başvuruya konu somut olay tetkik edildiğinde;

Yukarıda etraflı şekilde açıklandığı üzere Anayasa Mahkemesi nezdinde somut norm denetimi yoluna başvurulabilmesi için mahkemenin elinde yöntemince açılmış ve görevine giren bir davanın bulunması, bununla birlikte iptali istenen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekmektedir.

Somut uyuşmazlıkta sanık hakkında Dörtüol Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 23/05/2024 tarih, 2024/... Soruşturma, 2024/... Esas, 2024/... İddianame numaralı iddianamesi ile mahkememize kamu davası açılmıştır. İddianamede sanığın TCK'nın 125/1, 125/4, 106/2-a maddeleri uyarınca cezalandırılması mahkememizden talep edilmiştir. Anılan iddianame, somut norm denetimine konu 7531 sayılı kanunun 18. maddesi ile değişik 5271 sayılı CMK'nın geçici 7. maddesinin 2. fıkrasının 1. cümlesinin yürürlüğe girdiği 14/11/2024 tarihinden önce tanzim edilmiştir. Mahkememizce mezkur iddianame kabul edilerek kovuşturma aşamasına geçilmiştir. Dosya henüz karara bağlanmadığından dava derdest haldedir. TCK'nın 75/6 maddesi uyarınca sanığın cezalandırılmasının talep edildiği TCK'nın 125/1-4. maddesinde düzenlenen alenen hakaret suçu önödeme kapsamındadır ancak iptali istenen kural, 14/11/2024 tarihinden önce kovuşturma evresine geçmiş bulunan eldeki dosyada sanık lehine olan önödeme hükümlerinin uygulanmasını engellemektedir. Somut norm denetimine konu kuralın eldeki davada uygulanması nedeniyle önceki ve sonraki kanun hükümlerinden lehe olanın tespiti ve sonraki Kanun hükümlerinin lehe olması durumunda bunların uygulanmasına imkân bulunmamakta olup Anayasa Mahkemesi tarafından bu kuralın anayasaya aykırı olduğu tespit edilerek iptal edilmesi halinde; mahkememizce kovuşturma evresinde bulunan eldeki dosya doğrudan anılan değişiklikten önceki hükümlere göre sonuçlandırılmayacak ve önödeme hükümleri uygulanarak sanık hakkında düşme kararı verilebilme ihtimali değerlendirilecektir. Diğer bir anlatımla mahkememizde görülmekte olan bir dava mevcut olup iptali istenen kural bu davayı sonuçlandırmada etkisi olan bir kuraldır. Dolayısıyla işbu dosya kapsamında uygulanacak olması nedeniyle somut norm denetimine konu 7531 sayılı kanunun 18. maddesi ile değişik 5271 sayılı CMK'nın geçici 7. maddesinin 2. fıkrasının 1.cümlesinin iptali istemi hususunda Mahkememizde görülmekte olan bir dava olduğu kanaatine varılmıştır.

II-İPTALİ İSTENEN NORM İNCELEMESİ:

Mahkememizce, 2709 numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 152. maddesi uyarınca, 14/11/2024 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 7531 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 18. maddesi ile 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun Geçici 7. maddesine eklenen;

"(2) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla (...) kovuşturma evresinde bulunan dosyalar bakımından (...) 5237 sayılı Kanunun 75. maddesinin altıncı fıkrasında yapılan değişiklik uygulanmaz."

şeklindeki 2. fıkrasının 1.cümlesinin Anayasa'nın 2/1., 13/1. ve 38. maddelerine aykırılık oluşturduğu kanaatine varıldığından iptali istenmektedir.

III-NORMUN ANAYASAYA AYKIRILIĞI SAVI:

Önödeme 5237 sayılı TCK'nın 75. maddesinde, "Dava ve cezanın düşürülmesi" başlıklı dördüncü bölümde düzenlenmiştir. Kanun önödeme yerine göre, kamu davasının açılmaması veya kamu davasının düşme nedeni olarak görmektedir. Nitekim önödeme, Kanun'da açıkça

düzenlenen suçlarla sınırlı olmak üzere belirli şartlarda uygulanabilecek alternatif bir çözüm olarak öngörülmüştür. Önödeme usulünün uygulanması için 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 75. maddesindeki şartların gerçekleşmesi gerekir. Önödeme usulü soruşturma aşamasında uygulandığı ve önödeme şartları gerçekleştiği takdirde 5271 sayılı CMK 75/2 maddesi hükmü gereğince kamu davası açılmaz, kovuşturma aşamasında yani kamu davası açıldıktan sonra önödemenin gerçekleşmesi ve suçun sabit görülmesi halinde ise mahkemesince 5237 sayılı kanun 75/3 ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223/8 maddesi uyarınca kamu davasının düşmesine karar verilir. Mahkumiyet hükmü yerine önödeme neticesinde davanın düşmesine karar verilmesinin sanık lehine olduğu kuşkusuzdur.

Somut olayda mahkememizde görülmekte olan davada -somut norm denetimine ilişkin olarak- sanık hakkında TCK 125/1 ve TCK 125/4 maddeleri gereğince alenen hakaret suçundan cezalandırılması istemiyle kamu davası açılmış olup alenen hakaret suçunun TCK 75/6. maddesi uyarınca önödemeye tabi olmasına rağmen iptali istenen kural; 14/11/2024 tarihi itibarıyla kovuşturma aşamasında olan eldeki dosyada lehe hükümler içeren önödeme usulünün uygulanmasını engellemektedir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

Kanun koyucu, kamu düzeninin korunması amacıyla ceza hukuku alanında düzenleme yaparken hangi eylemlerin suç sayılacağı ve suç sayılan bu eylemlerin hangi tür ve ölçüde cezai yaptırıma bağlanacağı konusunda anayasal sınırlar içinde takdir yetkisine sahiptir.

Hukuk devleti olmanın gerekliliklerinden biri de kanunların kamu yararının sağlanması amacıyla yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesidir. Bu nedenle kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini gözönünde tutarak kullanması gerekir.

Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında "Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez" denilerek suçun kanuniliği; üçüncü fıkrasında da "Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur" denilmek suretiyle cezanın kanuniliği ilkesi güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın anılan maddesinde yer alan suçta ve cezada kanunilik ilkesi uyarınca hangi fiillerin yasaklandığının ve bu yasak fiillere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak açıklıkta, anlaşılır ve sınırları belli olacak biçimde kanunda gösterilmesi gerekmektedir. Kişilerin yasak fiilleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmıştır.

Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin somutlaştırıldığı uluslararası sözleşmelerde de yer almaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "Kanunsuz ceza olmaz" başlıklı 7. maddesinin birinci paragrafında "Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu bulunamaz. Aynı biçimde, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.;" Medenî ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 15. maddesinin birinci paragrafında ise "Hiç kimse, işlendiği

zamanda ulusal ya da uluslararası hukuk bakımından suç sayılmayan bir fiil ya da ihmal yüzünden suçlu sayılamaz. Suç sayılan bir fiile, işlendiği zaman yürürlükte olan bir cezadan daha ağır ceza verilemez. Fiilin işlenmesinden sonra yasalarda bu fiile karşılık daha hafif bir ceza öngörülecek olursa, fiili işleyene bu ikinci ceza uygulanır.” denilmek suretiyle bu ilkeye yer verilmiştir.

Suçta ve cezada kanunilik ilkesi Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğine ilişkin kuralın suç ve cezalar yönünden özel düzenlemesi olarak değerlendirilebilir. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, cezalandırmanın temel haklara etkisinden kaynaklanan özel önemi nedeniyle zaman içinde bir ceza hukuku kavramı olarak alt ilkeler de içerecek şekilde gelişmiştir. Anayasa Mahkemesinin 11/4/2019 tarihli ve E.2019/9, K.2019/27 sayılı kararında Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan kanunilik ilkesinin bazı alt ilkeleri gösterilmiştir. Bu bağlamda hukuki belirliliğin ve hukuk güvenliğinin gereği olarak Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “...kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez” hükmüyle aleyhe kanunun geçmişe uygulanması yasaklanmıştır. Ceza normlarının zaman bakımından uygulanmasını düzenleyici nitelikteki bu kural kanunilik ilkesinin bir alt ilkesi olan aleyhe kanunun geçmişe uygulanması yasağı olarak ifade edilmektedir. Suç tarihinden sonra yürürlüğe giren kanunun aynı fiili suç olmaktan çıkarması veya aynı suç için daha hafif bir ceza öngördüğü durumlarda ise diğer bir alt ilke olan lehe kanunun uygulanması ilkesi gündeme gelmektedir.

Fiilin işlenmesinden hükmün kesinleşmesine kadar geçen ceza muhakemesi sürecinde bir suç için fiilin işlendiği tarihte yürürlükte olan ve daha sonra yürürlüğe giren kanun olmak üzere uygulanması mümkün birden fazla kanun hükmü söz konusu olabilmektedir. Suç nedeniyle başta hürriyeti bağlayıcı cezalar olmak üzere uygulanan çeşitli ceza ve güvenlik tedbirleri temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturduğundan Anayasa cezayı ağırlaştırıcı kanunun yürürlük tarihinden önce işlenmiş suçlara uygulanmasını açık biçimde yasaklamıştır. Hukuki belirliliğin ve hukuk güvenliğinin bir sonucu olan bu yasağın, aynı zamanda suçun işlendiği tarihteki kanuna göre lehe olan sonraki kanunun uygulanmasını da gerekli kılmaktadır. Zira işlendiği tarihte suç sayılan bir fiilin daha sonra yürürlüğe giren kanun ile suç olmaktan çıkarılması veya ilga edilen kanuna nazaran anılan suç fiiline daha hafif bir ceza öngörülmesi durumunda mülga kanunun aleyhe hükümlerinin uygulanmaya devam edileceğinin kabul edilmesi, suçların ve cezaların ancak kanunla belirleneceğini emreden suç ve cezaların kanuniliği ilkesi karşısında bireylerin objektif olarak beklemeyecekleri, dolayısıyla öngöremeyecekleri bir ceza ile cezalandırılmaları sonucunu doğuracaktır. Bunun ceza hukuku alanında kişilerin hukuki güvenliklerini anayasal güvenceye bağlamayı amaç edinen suç ve cezaların kanuniliği ilkesiyle bağdaştırılması mümkün değildir.

Öte yandan lehe ceza kanununun geçmişe uygulanması hukuk devletiyle bağlantılı olarak adalet ve hakkaniyet ilkelerinin de bir gereğidir. Gelişen sosyal düzen ve değişen toplumsal ihtiyaçlar karşısında artık suç oluşturmadığı kabul edilen veya daha hafif ceza öngörülen bir fiilin yalnızca daha önce işlenmiş olması nedeniyle daha ağır bir yaptırıma tabi tutulması adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Anılan hususlar birlikte değerlendirildiğinde ceza yargılamasında lehe kanunun uygulanmasının Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında anayasal bir zorunluluk olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (AYM, E.2019/9,K.2019/27, 11/4/2019, §§ 13-20).

Diğer yandan uluslararası hukukta lehe kanun uygulamasının suçta ve cezada kanunilik ilkesinin bir unsuru olarak görüldüğü konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Medenî ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’de de fiilin işlenmesinden sonra kanunlarda bu fiile karşılık daha hafif bir ceza öngörülmesi durumunda fiili işleyene bu ikinci cezanın uygulanacağı ifade edilerek anılan ilke açıkça düzenlenmiştir.

Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi; Anayasa’nın 38. maddesinin birinci fıkrasıyla benzer içerikte olan Sözleşme’nin 7. maddesinin birinci paragrafına ilişkin içtihadında lehe kanunun uygulanması ilkesinin Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı dâhil bütün temel insan hakları metinlerinde tanındığını, artık Avrupa ve uluslararası ceza hukukunun temel bir ilkesi olduğunu, yargılama yapan mahkemenin suç oluşturan eyleme kanun koyucunun orantılı olarak belirlediği cezayı vermesinin 7. maddenin temel bir unsuru olan hukukun üstünlüğü ilkesiyle uyumlu olduğunu ifade etmektedir. Mahkeme ayrıca suç işleyene sadece suç işlediği tarihte öngörülmesi gerekçesi ile daha ağır bir ceza verilmesinin ceza hukukunun temel ilkelerine aykırı bulunduğunu, bunun aynı zamanda suçun işlendiği tarihten sonra meydana gelen bütün yasal değişiklikleri ve toplumun o suç karşısındaki yaklaşım değişikliğini görmemek anlamına geldiğini, lehe olan ceza hükmünün geriye yürümesi ilkesinin cezaların öngörülebilir olması gerekliliğinin bir uzantısı olduğunu, buna göre suçun işlendiği tarihte yürürlükte olan ceza kuralı ile kesin bir hükmün verilmesinden önce kabul edilen bir ceza kuralı farklı ise hâkimin sanığın lehine olan ceza kuralını uygulaması gerektiğini belirtmiştir. (Scoppola/İtalya (no. 2) [BD], B. No: 10249/03, 17/9/2009, §§ 105-109)

Nitekim sözü edilen anayasal ilke doğrultusunda düzenlenen 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “Zaman bakımından uygulama” başlıklı 7. maddesinin (2) numaralı fıkrasında lehe kanunun uygulanması ilkesi “Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur” şeklinde ifade edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında “...kovuşturma evresine geçilmiş,...”, “...hükme bağlanmış...” ibarelerinin “basit yargılama usulü yönünden” iptaline karar vermiştir (AYM; E.2020/16, K.2020/33, 25/6/2020, §§ 23-27; E.2020/81, K.2021/4, 14/1/2021, §§ 27-28). Anılan kararlarda, kesinleşmiş yargı kararıyla sonuçlanmamış yargılamalarda yeni muhakeme usulünün uygulanabilir olduğunun tespiti yapılmıştır. Bununla birlikte basit yargılama usulünün uygulanması durumunda sonuç cezanın sanık lehine indirilmesinin zorunlu olması nedeniyle kural için suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında lehe kanunun geçmişe yürütülmesi ilkesinin geçerli olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda söz konusu kararlarda belirli bir tarih itibarıyla kovuşturma aşamasında olan veya hükme bağlanmış dosyalarda lehe hükümler içeren basit yargılama usulünün uygulanmasını önleyen kuralın Anayasa’nın 38. maddesiyle bağdaşmadığı tespit edilmiştir.

Anayasa’nın 141. maddesinin son fıkrasında “Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir” denilmek suretiyle davaların makul bir süre içinde bitirilmesi gerekliliği açıkça ifade edilmiştir. Bu hak gereğince devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin çareler oluşturmak zorundadır. Ancak bu amaçla alınacak kanuni tedbirlerin ve öngörülen çarelerin yargılama sonucunda işin esasına yönelik adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesine engel oluşturmaması gerektiği de tartışmasızdır (AYM, E.2013/4, K.2013/35, 28/2/2013).

Bu kapsamda bazı yargılama usulü kuralları, kovuşturulan fiiller için öngörülen ceza miktarlarını etkileyebilmektedir. Ceza miktarını etkileyen yargılama kurallarında failin lehine

olan düzenlemelerin geçmişe uygulanmaması, suçta ve cezada kanunilik ilkesiyle bağdaşmaz. Düzenlemelerin yer aldığı kanunlar onların yorumlanmasında öneme sahip olmakla birlikte anayasal ilkelerin uygulanmasında belirleyici değildir. Dolayısıyla ceza miktarının üzerinde fail lehine bir etki oluşturan ceza muhakemesi kurallarının da geçmişe uygulanması suçta ve cezada kanunilik ilkesinin bir gereğidir.

(AYM, E2020/16, K2020/33, T:25/06/2020 §§ 6).

İtiraz konusu kural, belirli bir tarih itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş dosyalarda önödeme usulünün uygulanamayacağını öngörmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere Kanun'un 75. maddesi önödeme usulünün uygulanması sonucunda kamu davasının açılmayacağını, açılmış olması ve suçun sabit görülmesi halinde ise önödemenin gerçekleşmesi nedeniyle düşme kararı verileceğini öngörmektedir. Düşme kararı verilmesi mahkumiyet kararına kıyasla sanığın lehinedir. Ancak itiraz konusu kural, yargılama aşamasında olup henüz kesinleşmiş hükümlerle sonuçlanmamış, dolayısıyla yeni yargılama usulünün uygulanabileceği dosyalarda fail lehine etkisi olan önödeme usulünün belirli bir tarih itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş dosyalarda uygulanmamasını öngörmektedir. Diğer bir ifadeyle kural, anılan Kanun yürürlükte iken ceza davası açılmış suçlar hakkında önceki ve sonraki kanun hükümlerinden lehe olanın tespitine ve sonraki Kanun hükümlerinin lehe olması durumunda bunların uygulanmasına imkân vermemektedir. Bu durum suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında olan lehe kanunun uygulanması ilkesine aykırılık oluşturmak suretiyle Anayasa'nın 38. maddesini ihlal etmektedir. Anayasa Mahkemesinin 25/6/2020 tarihli ve E.2020/16, K.2020/33 ile 14/1/2021 tarihli ve E.2020/81, K.2021/4 sayılı kararlarında bu yönüyle anayasaya aykırılığı iddia edilen kuralların yargılama üzerindeki etkisi dikkate alınarak anayasaya aykırı olduğu kabul edilerek iptaline karar verilmiştir.

Açıklanan nedenlerle, Mahkememizce yapılan yargılama sırasında somut norm denetimine konu edilen kuralın fail lehine düzenlemeler içeren önödeme usulünün geçmişe dönük şekilde uygulanmasına engel oluşturduğu, bu durumun suçta ve cezada kanunilik ilkesiyle bağdaşmadığı, kuralın kesinleşmemiş yargılamalarda sanık lehine olan düzenlemelerin uygulanmasını önlediği için hukuk devleti ilkesiyle de çeliştiği ve neticeten kuralın Anayasa'nın 2/1, 13/1 ve 38. maddelerine aykırılık oluşturduğu kanaatine varılmıştır.

KARAR: Yukarıda açıklanan gerekçelerle;

1- 2709 numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 152. maddesi uyarınca;

14/11/2024 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 7531 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 18. maddesi ile 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun Geçici 7. maddesine eklenen "Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla (...) kovuşturma evresinde bulunan dosyalar bakımından (...) 5237 sayılı Kanunun 75 inci maddesinin altıncı fıkrasında yapılan değişiklik uygulanmaz."

şeklindeki 2. fıkrasının 1.cümlesinin Anayasa'nın 2/1, 13/1 ve 38. maddelerine aykırılık oluşturduğundan İPTALİ İSTEMİ ile RESEN ANAYASA MAHKEMESİNE İTİRAZ YOLU İLE MÜRACAAT EDİLMESİNE VE BU HÜKÜMLERİN İPTALİNİN İSTENİLMESİNE,

2- 6216 numaralı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesi uyarınca;

Esas Sayısı : 2025/24
Karar Sayısı : 2025/24

a- Başvuru kararının aslı ile tutanağın ve dava dosyasında yer alan evrakın onaylı birer örneğinin oluşturulacak dizi listesine bağlanılarak bir dosya halinde ANAYASA MAHKEMESİNE GÖNDERİLMESİNE,

b- Başvuru dosyasının Anayasa Mahkemesine tebliğinden itibaren BEŞ AY BEKLENİLMESİNE, bu süre içinde karar verilmezse işbu davanın yürürlükteki hükümlere göre (Anayasa Mahkemesinin kararı esas hakkında karar kesinleşinceye kadar gelirse Anayasa Mahkemesi hükmüne uyulması koşuluyla) SONUÇLANDIRILMASINA, Karar verildi”